

Г.Ф. Проскура – вчений, педагог, організатор науки

[В. Щербаков, ст. викладач кафедри соціально-економічних наук Підготовчого факультету]
#6-7 от 16.03.2005

Сучасний період – це час державного та національно-культурного відродження українського народу, час пробудження широкого суспільного інтересу до історичного минулого України. Лише на основі глибоких знань минулого українська нація може усвідомити і визначити своє місце у загальному процесі подальшого розвитку.

Засвоєння наукової спадщини, її критичне осмислення та використання на практиці – важливі умови поступу як сучасної української науки, так і держави в цілому.

У цьому контексті важливим постає історичний аналіз науково-педагогічної діяльності видатних вчених, організаторів наукових шкіл, які залишили найбільш помітний слід в українській історії, впливали на життя і, накопичуючи фактичний матеріал, готували ґрунт для наступних поколінь вчених та дослідників.

Одним із таких наукових діячів минулого був академік Академії наук УРСР, Заслужений діяч науки і техніки, доктор технічних наук, професор Георгій Федорович Проскура (1876–1958) – видатний учений у галузі гідромашинобудування і аерогідродинаміки. З його ім'ям пов'язане становлення авіації в Україні.

Він був не тільки передовим ученим, а й талановитим інженером. Г.Ф. Проскура належав до числа тих науковців, які не уявляли своєї діяльності без тісного зв'язку з вимогами практики, залишали непорушним правило про необхідність повсякденного контакту науки з виробництвом.

Хоча Г.Ф. Проскура не був корінним харків'янином (він народився у містечку Смілі Черкаського повіту Київської губернії), усе його життя було пов'язано з Харковом. Саме сюди у 1901 р. він приїхав після закінчення Московського вищого технічного училища з дипломом інженера-механіка і став працювати асистентом кафедри механіки Харківського технологічного інституту (зараз НТУ „ХПІ”).

З 1914 р. ад'юнкт-професора ХТІ Г.Ф. Проскуру було призначено завідувачем гідравлічної

лабораторії інституту при кафедрі гідравлічних машин, якою він беззмінно керував протягом 44 років. У 1922 р. у цій лабораторії Г.Ф. Проскура на основі створеної ним теорії пропелерних турбін першим у Радянському Союзі спроектував, побудував і дослідив пропелерний насос. Саме у Харкові у 1934 р., поглиблюючи теорію пропелерних машин, вчений створив першу в СРСР гідродинамічну трубу для вивчення ґраток профілів, на якій було проведено низку експериментальних досліджень. У цей же час було оприлюднено одну з найвідоміших монографій Г.Ф. Проскури „Гідродинаміка турбомашин”, де вперше була викладена загальна теорія турбомашинобудування. Крім цього, як вчений широкого профілю і світогляду, академік Проскура приділяв увагу дослідженням у галузі парових і газових турбін. Ці дослідження проводилися під його керівництвом у лабораторії проблем швидкохідних машин і механізмів АН УРСР.

Багато сил та енергії доклав видатний учений до створення та розвитку Харківського авіаційного інституту ім. М.Є. Жуковського. На кафедрі аеродинаміки під його керівництвом здійснювалися дослідження, пов'язані з ультразвуковими компресорами газотурбінних двигунів та їх використанням на літаках.

Георгій Федорович Проскура був не тільки блискучим вченим і інженером, а й талановитим педагогом. За довгі роки роботи у Харківському політехнічному і Харківському авіаційному інститутах він підготував тисячі інженерів, сотні вчених. У повоєнні роки під керівництвом Г.Ф. Проскури здійснювався великий обсяг теоретичних і експериментальних робіт з дослідження явищ кавітації у турбомашинах, про що свідчать численні наукові публікації. Дані роботи мали безпосереднє відношення і до створення надійних і економічних двигунів для використання у авіації та космічній техніці.

Історичний аналіз науково-педагогічної та організаторської діяльності Г.Ф. Проскури в галузі вищої технічної школи має як історичний, так і практичний інтерес.

Персоналізація української історії науки уможливорює визначення етапів розвитку наукових напрямків, надає історії вітчизняної науки портретної конкретики.